

ชุมชนบ้านภักดีแผ่นดิน : การเข้าร่วม
พรรคคอมมิวนิสต์และพัฒนาชุมชนตาม
โครงการพระราชดำริ ช่วง 2507 - 2530

Baan Phakdeepandin Community:
Collaboration with The Communist
Party and The Community
Development Under
The Royal Initiative Project
between 1964 - 1987.

มนศักดิ์ มหิงษ์
Manasak Mahing

ชุมชนบ้านภักดีแผ่นดิน :
การเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์และพัฒนาชุมชน
ตามโครงการพระราชดำริ ช่วง 2507 - 2530

**Baan Parkdeepandin Community : Participation
in The Communist Party and The Community
Development under The Royal Initiative
Between 1964 - 1987.**

มนศักดิ์ มหิงษ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากการปกครองบางส่วนในยุคการเปลี่ยนแปลงภาครัฐสู่จังหวัดสระแก้ว โดยชุมชนเป็นภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีเป้าหมายเพื่อศึกษาเรื่องราวของชุมชนบ้านภักดีแผ่นดิน ในการเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ จังหวัดสระแก้ว ระหว่าง พ.ศ. 2507 - 2530 โดยอาศัยการเก็บข้อมูลชุมชนบ้านภักดีแผ่นดิน ในเขตอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ผลการศึกษาพบว่าหมู่บ้านภักดีแผ่นดินเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่ตั้งอยู่ตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีการพัฒนา 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2507 - 2519) เริ่มเกิดการรวมกลุ่มการตั้งหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ อาศัยการแผ้วถางป่าเพื่ออาศัย ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2520 - 2525) เกิดอิทธิพลพรรคคอมมิวนิสต์และชาวบ้านเข้าร่วมอุดมการณ์พรรค ตลอดจนถึงวาระการปราบปรามและการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2526 - 2530) เกิดการจัดสรร

1 รองคณบดีฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิตและศิลปวัฒนธรรม รักษาการแทนผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสาและกิจการเพื่อสังคม

ตั้งหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการ และชาวบ้านเข้าร่วมโครงการพระราชดำริฯ สระแก้ว - ปราจีนบุรี ถึงปัจจุบัน ซึ่งในระยะที่ 2 และ 3 เกิดความขัดแย้งทางแนวคิดการพัฒนาประเทศโดยแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยช่วงปี พ.ศ. 2516 ชุมชนเกิดมิติการปรับตัวต่อคดียุทธศาสตร์คอมมิวนิสต์ที่ส่งอิทธิพลอยู่ก่อน โดยพบการเปลี่ยนแปลงการดำรงอยู่ชุมชน วิถีชีวิต ผลการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ภาคอีสานและภาคตะวันออกบางส่วน ขณะนั้นมีมติรัฐมนตรีให้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านโดยสำรวจประชากรเพื่อดูแลความเป็นอยู่และเพื่อปราบปรามแนวคิดที่ขัดแย้งต่อการปกครอง ทางการเมืองจึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน “คลองเกลือ” เป็น “หมู่บ้านภักดีแผ่นดิน” และเข้าสู่โครงการพระราชดำริฯ เป็นหมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาถึงปัจจุบัน โดยตั้งอยู่ตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

คำสำคัญ: บ้านภักดีแผ่นดิน; พรรคคอมมิวนิสต์; โครงการพระราชดำริ

Abstract

This study was aimed at describing the history of the community that was affected by provincial governing in the transition period of changing to Sa Kaeo Province. This community reflected of such changing. The objective of studying on collaboration with the Communist Party of Baan Phakdeepandin Community during the year 1964-1987 based on data collection of Baan Phakdeepandin Community in Wattana Nakhon District, Sakaeo Province.

Result of studying was found out that there are 3 phases of development of Baan Phakdeepandin, that is a small village located at Nong Mak Fai Sub-District, Watthana Nakhon District, Sa Kaeo Province. The three phases are: Phase 1, (1964-1976) informal gathering into a village by deforestation for dwelling; Phase 2 (1977-1982), influence of the Communist Party and villagers collaborated with the Party ideology

including suppression and the fall of the Communist Party; and Phase 3 (1983-1987), formally formed into village and villagers joined in the Sa Kaeo - Prachin Buri Royal Initiative Project until present day. At Phase 2 and Phase 3, there was some controversial of democratic national development concept. In the year 1973, the community had adjusted itself from the previous influence ideology of the Communist Party and way of living was changed including consequence of the Communist Party Fighting in the area of Northeastern and partial of Eastern parts. At that time, there was a resolution of the ministry to form villages by population survey in order to taking care of people's living and suppressing governing concept that was contradicted. Hence, name of the village was changed from "Klong Glua" into "Baan Phakdeepandin" which then joined with the Royal Initiative Project and become master village of development until the present day.

Keyword: Baan Phakdeepandin village, Communist Party, Royal Initiative Projects.

คำนำ

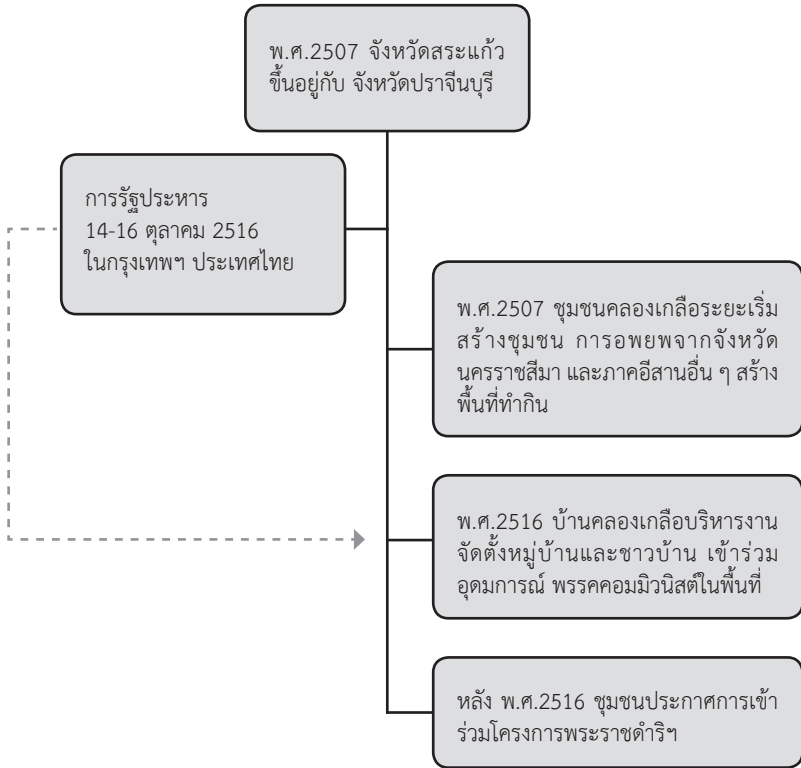
หมู่บ้านภักดีแผ่นดินเป็นหมู่บ้านที่ผ่านระยะความขัดแย้งทางด้านการพัฒนาประเทศ ประมาณ พ.ศ. 2518 โดยที่หมู่บ้านภักดีแผ่นดินเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กและยังขาดการพัฒนาหลายด้าน มีพื้นที่ 24 ตารางกิโลเมตร ตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อาศัยข้อมูลจากการบันทึกอ้างอิงที่ได้จากประสบการณ์ตรงของชุมชน โดยลักษณะทางกายภาพมีเส้นทางเดินทางเข้าออกเพียงช่องทางเดียวลักษณะการดำรงอยู่ของชุมชนมีการอาศัยอยู่ไม่มาก แต่เพิ่มจำนวนประชากรมากขึ้นในปัจจุบัน แต่ในอดีตไม่พบการจัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ หรือการบอกพิภคแบบระวางแผนที่ประเทศไทย เดิมบ้านภักดีแผ่นดินถูกเรียกจากชาวบ้านโดยใช้ชื่อว่า บ้านคลองเกลือ ที่มาของชื่อหมู่บ้าน โดยตั้งชื่อจากสภาพแวดล้อม สาเหตุ

เกิดจากแหล่งน้ำที่อยู่ในเขตบริเวณพื้นที่ เป็นดินโปรงจึงทำให้เกิดน้ำกร่อย น้ำในหมู่บ้านมีรสเค็ม ลักษณะกายภาพมีลำคลองน้ำเป็นคลองไหลผ่านหมู่บ้านลงมา

ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะที่เกิดการอพยพจากคนถิ่นอื่น มาอาศัยอยู่ร่วมกันจึงเกิดการสร้างวัฒนธรรมจากพื้นที่ตั้ง ชุมชนบ้านคลองเกลือจึงมีลักษณะทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ถูกเล่าเรื่องราวของตนเองผ่านกาลเวลาเป็นระยะๆ ตั้งแต่เริ่มต้น ผ่านช่วงสงครามระดมแนวคิดลัทธิคอมมิวนิสต์ จนเข้าสู่การร่วมกันสืบสานหมู่บ้านโครงการพระราชดำริ มีการกล่าวถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งกล่าวว่า ประวัติศาสตร์ในชุมชนเป็นการบอกเล่าถึงเรื่องราวความเป็นอยู่ของคน ชุมชนที่สามารถดำรงอยู่ได้หลายช่วงอายุคนและมีการพัฒนาของชุมชน “การเกิดประวัติศาสตร์ในชุมชนต้องมีเรื่องราวของชุมชนที่สามารถบอกสถานการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน” การบอกเล่าถึงเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชน (ยงยุทธ ชูแว่น. 2551: 24 - 25)

สุพรรณณี คนชื่อ (2555: สัมภาษณ์) เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้และได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่ของชุมชน สิ่งที่เกิดขึ้นกับการเล่าเรื่องของหมู่บ้าน ที่สำคัญในช่วงนั้นมีผู้คนในชุมชนยังมีกรออยู่อย่างกระจัดกระจาย เช่น อาศัยการดำรงชีพตามเขา - ป่ารวมทั้งบริเวณใกล้เคียงที่สามารถเดินไปมาถึงกันได้ บริเวณที่ติดกันได้แก่ชุมชนหนองหมากฝ้ายมาจ้บจองพื้นที่ทำกินร่วมกับชุมชนในอดีต ซึ่งถือว่าในช่วงนั้นขึ้นอยู่กับการปกครองของผู้นำชุมชนบ้านหนองหมากฝ้าย ประมาณปี พ.ศ. 2507 จังหวัดสระแก้ว ยังขึ้นอยู่กับจังหวัดปราจีนบุรีด้วยสระแก้วเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัด และมีการกระจายตัวของคนในชุมชนเข้าไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะที่หมู่บ้านคลองเกลือ และในช่วงนั้นชาวบ้านก็ได้ทำอาชีพการเกษตรกรรมเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ในระยะหลังมีประชาชนในเขตพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อพยพเข้ามาในพื้นที่หมู่บ้านคลองเกลือเพิ่มมากขึ้นโดยเริ่มหาพื้นที่ทำกิน และไม่มีใครเป็นเจ้าของที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยคนในชุมชนสามารถรู้ว่าที่ดินตรงไหนเป็นพื้นที่ทำกินของตนเองตามที่ตกลงกันในชุมชน

พ.ศ. 2516 หมู่บ้านคลองเกลือได้รับอิทธิพลจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชุมชนได้รับการเปลี่ยนแปลงจากการเมือง ชุมชนได้ถูกตีกรอบภายใต้

การส่งเสริมระบบสังคมนิยมเป็นต้นมา ชุมชนจึงอธิบายประวัติศาสตร์ตนเองภายใต้การปรับตัวครั้งสำคัญในบทบาท เสรีภาพ การทำหน้าที่พลเมืองของประชาชนไทย ข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษาในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษา มิติของชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการพรรคคอมมิวนิสต์ในสังคมไทยและผลกระทบของ แนวคิดคอมมิวนิสต์และกระบวนการชุมชนที่ส่งผลต่อชุมชน

วัตถุประสงค์การศึกษา

ศึกษาชุมชนบ้านภักดีแผ่นดินในยุคพรรคคอมมิวนิสต์กระจายอยู่ในพื้นที่ จังหวัดสระแก้ว และการพัฒนาชุมชนด้วยโครงการพระราชดำริ ระหว่าง พ.ศ. 2507 - 2530

ภูมิสังคมบ้านคลองเกลือ จังหวัดสระแก้ว

ชุมชนบ้านคลองเกลือ ปัจจุบันเรียกตามการจัดตั้งชุมชนว่า “บ้านภักดีแผ่นดิน” ตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 889 คนจำนวนครัวเรือน 238 ครัวเรือน (ข้อมูลเมื่อ พ.ศ. 2556 - 2558 จาก นางสุพรรณิ คนชื่อ ผู้ใหญ่บ้านภักดีแผ่นดินปัจจุบัน) อาชีพของชุมชนในช่วง พ.ศ. 2530 ที่ได้ทำชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวนและอาชีพรอง คือ การรับจ้างและค้าขาย พิกัดชุมชนอยู่ระวางแผนที่ : 13.95367,102.35257 อยู่บนเส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3485 ถนนสระแก้ว - ปางสิตา ลักษณะเส้นทางการเข้าถึงชุมชน มีทางเข้าออกเพียง 1 เส้นทางจาก ถนนทางหลวงหมายเลข 3485 เข้าสู่ชุมชน ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร ชุมชนมีแหล่งน้ำใหญ่หลังหมู่บ้าน โดยเกิดจากการเข้าร่วมโครงการพระราชดำริ ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยใช้ชื่อ “อ่างเก็บน้ำบ้านคลองเกลือ” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ การจัดการชุมชน มีกลุ่มภูมิปัญญาทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย เครื่องจักสาน และการแปรรูปอาหาร โดยการจัดตั้งกลุ่มภูมิปัญญาอย่างเข้มแข็ง ประกอบกับการส่งเสริมการศึกษาภายในชุมชนมีโรงเรียนบ้านคลองเกลือ ซึ่งอยู่ในระดับเขตการศึกษาพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 การกำกับดูแลของส่วนราชการอยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยการแบ่งการปกครองเป็น 8 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านคลองคันโท หมู่ 2 บ้านโคกสว่าง หมู่ 3 บ้านใหม่ศรีจำปา หมู่ 4 บ้านท่าช้าง หมู่ 5 บ้านหนองหมากฝ้าย หมู่ 6 บ้านหนองหมากฝ้าย หมู่ 7 บ้านหนองโท และ หมู่ 8 บ้านภักดีแผ่นดิน

ชุมชนมีการดำรงอยู่ด้วยอาชีพ การค้า และการปกครองของหน่วยงานภาครัฐ บ้านคลองเกลือในช่วงหนึ่งมีการสร้างตนเองด้วยแนวความเชื่อที่เป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน ด้วยการอธิบายหลักการของ อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2548: 7 - 42) แสดงความสำคัญถึงประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ถ้าความต้องการเรียนรู้ “ประวัติศาสตร์” เป็นความจำเป็นของสังคมมนุษย์เพราะ “ประวัติศาสตร์” เป็นเสมือน “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” ที่ทำให้สมาชิกของสังคมหนึ่งๆ รับรู้ว่าจะไรคือความสำเร็จและความล้มเหลวในอดีตที่ผ่านมา สาเหตุคือปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวเหล่านั้น

มีอะไรบ้างทิศทางที่สังคมได้ดำเนินมาแต่อดีตนั้นเป็นทิศทางที่เหมาะสมแล้วหรือไม่ เพียงใดและเป้าหมายที่สังคมกำลังดำเนินไปสู่คืออะไรและจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างไร “ประวัติศาสตร์” จึงเป็นกลไกสำคัญในการก่อรูปลักษณะของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต การสร้างและการถ่ายทอดประวัติศาสตร์จึงเป็นพันธกิจของมนุษย์ในทุกสังคมเสมอมา

ปัญหาสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจก่อนคือ กรอบของ “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” นั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ หากแต่ถูกกำหนดโดยสถาบันทางอำนาจในแต่ละยุคสมัย เพื่อที่จะให้ความหมายการดำรงอยู่ตลอดจนอุดมคติของสังคมหนึ่งๆ รวมทั้งในเรื่องของการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม เมื่อใดที่สังคมเปลี่ยนไปจนเกิดความเปลี่ยนแปลงของสถาบันทางอำนาจ “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” ที่ถูกสร้างขึ้นก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วยในทางกลับกันหากสามารถปรับเปลี่ยน “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” ได้ลึกซึ้งและกว้างขวางมากเพียงใด ก็ย่อมหมายถึงการที่จะสามารถปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการเข้าถึงทรัพยากรของคนในสังคมได้มากเพียงนั้นเช่นกัน

การศึกษาพัฒนาของการเขียนประวัติศาสตร์ชุมชนคลองเกลือทำให้เข้าใจถึงพัฒนาการที่แตกต่างกันของการเขียนประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย เพื่อที่จะทำให้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยน “ความทรงจำร่วมกัน” ในประวัติศาสตร์และแสวงหาแนวทางในการสร้างและสืบทอด “ความทรงจำร่วมกัน” ที่เหมาะสมต่อยุคสมัยของสังคม ผลการศึกษาแบ่งเป็นช่วงเวลาเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเริ่มต้นของการเกิดขึ้นของชุมชน เข้าสู่ยุคอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ และการเข้าร่วมของชุมชนจากโครงการพระราชดำริฯ โดยชุมชนบ้านคลองเกลือแสดงสถานภาพที่ได้เรียนรู้ดังนี้

พ.ศ. 2507 - 2519 จุดเริ่มต้นชุมชนคลองเกลือ

ในช่วงปี พ.ศ. 2507 - 2519 เป็นช่วงเหตุการณ์ที่ชาวบ้านในเขตพื้นที่หนองหมากฝ้าย ชุมชนบ้านหนองน้ำใสและประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาเข้ามาในพื้นที่เพื่อที่จะหาพื้นที่ทำกินใหม่ในเขตคลองเกลือโดยที่เป็นการบุกรุกป่าเพื่อที่จะทำเป็นที่นาและที่ปลูกพืชในการเลี้ยงครอบครัวมีผู้คนบ้านหนองหมากฝ้ายย้ายเข้ามาเพิ่มเติมเพื่อที่จะมาหาพื้นที่ทำกินเพิ่มเนื่องจากพื้นที่หนองหมากฝ้ายมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งหมดในหมู่บ้าน จึงเป็นเหตุให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าของกรมป่าไม้ และในช่วงนี้เป็นการที่ใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด โดยไม่มีพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยและในการทำอะไรทำนาก็เดินทางไปกลับระหว่างคลองเกลือและหนองหมากฝ้าย ซึ่งในขณะนั้นเป็นทางเกวียนและเป็นป่าเป็นส่วนใหญ่ พอชาวบ้านในชุมชนหนองน้ำใสได้รู้ข่าวถึงพื้นที่คลองเกลือสามารถเป็นพื้นที่ทำกินได้ จึงได้เข้ามาจับจองที่ดินเป็นของตัวเอง แต่ในครั้งนั้นการสร้างที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน แต่ชาวบ้านที่มากำทำด้วยกันรู้กันเองว่า เมื่อจับจองแล้วพื้นที่ตรงนั้นเป็นที่ดินของใครที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน

เมื่อการสร้างพื้นที่ทำกินเป็นสมบัติของชุมชน จึงบันทึกความทรงจำของสิทธิที่ตนเองทำอาชีพ สร้างครอบครัว หารายได้ อันเกิดจากการใช้พื้นที่สาธารณะส่งต่อรุ่น โดย ธีระ นุชเปี่ยม (2552: 11 - 13) แสดงความสำคัญของการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนจากความทรงจำโดยกล่าวว่า ประวัติศาสตร์รับใช้ความจริง ที่อดีตไม่มีเพียงแต่ให้ความสำคัญต่อมนุษย์ในแง่ความกระหายใคร่รู้เรื่องราวที่เกิดในอดีตกาลเท่านั้น หากเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างจินตนาภาพและจินตนาการที่ทรงพลังแก่มนุษย์ทุกชาติและทุกวัฒนธรรมโดยเฉพาะอดีตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวความเป็นมาของตัวเอง

หลังจากนั้นชุมชนคลองเกลือในช่วงปี พ.ศ. 2509 ได้มีประชาชนในเขตจังหวัดนครราชสีมาอพยพลงมาหาพื้นที่ทำกิน ลงมาจับจองในเขตพื้นที่คลองเกลือและใช้ชีวิตในการทำสวนผัก ทำไร่ ทำนา ในการเลี้ยงชีพของตนเอง จนถึงประมาณ พ.ศ. 2519 มีกลุ่มประชาชนในชุมชนหนองหมากฝ้าย ชุมชนหนองน้ำใสเริ่มเข้ามาร่วมตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนที่ไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินอย่างเป็นทางการ แต่ชาวบ้านก็สร้างที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว การปกครองยังเป็นการช่วยกันดูแลภายในชุมชนเอง

พ.ศ. 2520 - 2525 การเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์

พรรคคอมมิวนิสต์เป็นผลผลิตของการประสานแนวคิดลัทธิมาร์กซิสต์ - เลนินนิสต์กับการเคลื่อนไหวของชนชั้นกรรมาชีพแต่ละประเทศ ประเทศไทยเป็น กึ่งศักดินา ทูตต่างประเทศเริ่มเข้ามาทำอุตสาหกรรมตั้งแต่ 120 ปีก่อน จากนั้น ชนกรรมาชีพของไทยก็ได้กำเนิดขึ้นประมาณ พ.ศ. 2470 เริ่มมีกลุ่มลัทธิมาร์กซ์ เข้าไปเคลื่อนไหวในกลุ่มกรรมกรยากจนและนักเรียน ต่อมาก็ได้จัดตั้งพรรค คอมมิวนิสต์สยามขึ้นในปี พ.ศ. 2473 แต่หลังจากตั้งขึ้นแล้วก็ถูกรัฐบาลมีปฏิกริยาปราบปรามอย่างหนัก อย่างไรก็ตามชาวคอมมิวนิสต์รุ่นแรกของประเทศไทยได้วางรากฐานให้แก่การสร้างพรรคการเมืองชนชั้นกรรมาชีพในระยะต่อมา จิตใจที่ปฏิวัติ การบุกเบิก กล้าทะลวงแนวปิดกั้นอันหนาแน่นเพื่อประกาศและเผยแพร่สังคมนิยม ลัทธิมาร์กซ์ยืนหยัดยึดมั่นในอุดมการณ์ แม้จะถูกจองจำทรมาน พรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทยได้ก่อตั้งขึ้นแล้วตามคำเรียกร้องต้องการของประวัติศาสตร์ ก้าวขึ้นสู่เวทีการเมืองในฐานะพลังการเมืองที่เป็นอิสระของชนชั้นกรรมาชีพแห่งประเทศไทย ประกาศอุดมการณ์ของตนที่จะต่อสู้เพื่อเอกราชประเทศเพื่อประชาธิปไตยของประชาชนและสังคมนิยมอย่างเด็ดเดี่ยว

กระบวนการชุมนุมบ้านคลองเกลือ มีช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญโดยได้รับผลกระทบจากการเมืองของประเทศไทย ช่วงกรณี 6 ตุลาคม 2519 ที่ทำให้นิสิต นักศึกษา ปัญญาชนที่ต้องหนีเข้าป่า โดยมีข้อมูลของ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ (2551: 175-181) ได้กล่าวว่า กลุ่มทหารที่เรียกตัวเองว่า “คณะปฏิวัติ” ยึดอำนาจในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 หัวหน้าของคณะรัฐประหารชุดนี้อย่างเป็นทางการก็คือ พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ และมีนายทหารร่วมคณะมี 24 คน กลุ่มยังเติร์ก² ได้ร่วมสนับสนุน การปราบปรามกระบวนการนักศึกษาและยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

2 กลุ่มยังเติร์ก หมายถึง กลุ่มทหารหนุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจและบทบาทอย่างสำคัญก่อนหน้า พ.ศ. 2522 การรวมกลุ่มของนายทหารเหล่านี้เกิดขึ้นจากความไม่พอใจในการแบ่งพรรคพวกและทำประโยชน์ส่วนตัวในกองทัพ ต้องการให้ได้คนที่เป็นผู้นำกองทัพแบบใหม่ ไม่ต้องการเห็นความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ไม่ชอบการหาผลประโยชน์ของนักการเมือง แนวความคิดในการแก้ไขปัญหากลุ่มนี้คือ การมีผู้นำที่เสียสละมีอะฮาด รับผิดชอบและเอาจริงเอาจังเป็นแนวความคิดที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของบรรดานายทหารรุ่นหนุ่ม

เพื่อหลบหนีการปราบปรามอำนาจรัฐ พบว่าพื้นที่แถบภาคอีสาน โดยทั่วไป และมีการกระจายตัวมากในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านคลองเกลือตั้งอยู่แถบเทือกเขาบรรทัดทำให้ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขา กลายเป็นพื้นที่ตั้งกองกำลังกลุ่มคอมมิวนิสต์เข้ามาอยู่ในพื้นที่ของชาวบ้าน ลักษณะที่พบในการรวมกลุ่มของชาวบ้าน

เหมือน ทององค์ (2555: สัมภาษณ์) ในครั้งชุมชนเข้าร่วมอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ โดยต้องหาพื้นที่สร้างศาลาส่งการติดต่อ เพื่อใช้การลำเลียงอาหาร และส่งเสบียงให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ประมาณ พ.ศ. 2521 แกนนำชุมชนคลองเกลือในสมัยร่วมอุดมการณ์ คือ นายคำตัน ชมเทียม (1 ในแกนนำชุมชนบ้านคลองเกลือ ถูกรับเลือกเป็นผู้ประสานงานของชุมชนกับพรรคและเป็นผู้ติดต่อกับผู้นำอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์) ซึ่งขณะนั้นจังหวัดสระแก้วยังเป็นอำเภอหนึ่ง ขึ้นกับจังหวัดปราจีนบุรี

จากการกล่าวของ อิกานต์ ศรีนารา (2551: 56 - 59) กล่าวว่า การเกิดกรณี 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการหลั่งไหลของนักศึกษาปัญญาชนจำนวนมากเข้าสู่เขตป่าเขา เอกสารของพรรคชื่อ “คำชี้แจงบางประการเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันและงานสำคัญของพรรคในปี 2521” อธิบายสาเหตุเป็นการจับกุมนักศึกษาและปัญญาชนเป็นจำนวนมาก การยึดอำนาจของ “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” การขึ้นสู่อำนาจและการดำเนินนโยบายการเมืองแบบ “ขวาจัด” ของธานินทร์ กรัยวิเชียร การประกาศใช้คำสั่งฉบับต่างๆ ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ยกเลิกการเลือกตั้ง ยกเลิกพรรคการเมือง ยกเลิกทำกิจกรรมนักศึกษาทุกประเภททุกระดับ ปิดหนังสือพิมพ์ ควบคุมโทรทัศน์ วิทยุ และการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศอย่างแข็งกร้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนทุกประเทศ การประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และการ “ฟื้นฟูระบอบเผด็จการฟาสซิสต์” อย่างเปิดเผยอีกครั้ง และการใช้เผด็จการไม่แน่ใจว่าบรรดา บุคคลพรรคการเมือง กรรมกร ชาวนา นักเรียน นักศึกษา ปัญญาชนและผู้รักประชาธิปไตย วงการต่างๆ ที่ว่านี้เข้าไปอยู่ในเขตงานใดของพรรคคอมมิวนิสต์บ้าง แต่เป็นไปได้ว่าภายหลังกรณี 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์ตามภาคต่างๆ

ซึ่งได้แก่ เขตงานภาคเหนือ เขตงานภาคใต้ เขตงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตงานภาคกลางและเขตงานแนวร่วม น่าจะมีนักศึกษาปัญญาชนเข้าไปอยู่เกือบทุกเขตงาน และในการทำงานทุกเขตจะมีแนวร่วมย่อยอีกหลายตำบล อำเภอ จังหวัด ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง ภาคอีสานซึ่งเป็นเขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์มากที่สุด แบ่งออกเป็นเขตอีสานเหนือและอีสานใต้ มีเขตงานย่อย 7 เขต ส่วนเขตอีสานใต้ครอบคลุม 5 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี และพื้นที่บางส่วนของปราจีนบุรี

เหตุการณ์ของชุมชนบ้านคลองเกลือในการเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งใช้ประชาชนที่อยู่ชายขอบ ปลูกฝังอุดมการณ์ โดยมีกรกล่าวถึงคอมมิวนิสต์จากดินแดนอื่นๆ ที่มีลักษณะการปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดย บุญศักดิ์ แสงระวี และแหว ศศิธร (2551: 261 - 266) อธิบายพรรคคอมมิวนิสต์ในดินแดนจีนที่แสดงอุดมการณ์ของพรรคคือ “ทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อมวลชนทุกสิ่งทุกอย่างอาศัยมวลชน มาจากมวลชนไปสู่มวลชน” เป็นแนวทางในการทำงานของมูลฐานของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นความชัดเจนอันทรงคุณค่าในการดำเนินการเคลื่อนไหวปฏิวัติของพรรคในสภาพแวดล้อมที่ยากลำบาก ซึ่งกำลังระหว่างเรากับข้าศึกแตกต่างกันอย่างมากมาย พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้กำหนดไว้ตั้งแต่ตอนแรกที่ได้ก่อตั้งพรรคขึ้นว่า ภาระหน้าที่ของพรรคคือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนจีนอันกว้างใหญ่ไพศาลและถือเป็นการปลุกระดมมวลชน ดำเนินการเคลื่อนไหวมวลชนเป็นภาระหน้าที่ของตน ปี 1925 (พ.ศ. 2468) มติคณะกรรมการปฏิบัติงานขยายวงของศูนย์กลางพรรคชื่อว่า ชะตาในอนาคตแห่งการเคลื่อนไหวปฏิวัติของประเทศจีน ดูที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจัดตั้งมวลชน ชักนำมวลชนเป็นหรือไม่เป็น. ใน “รายงานสำรวจการเคลื่อนไหวชวานาในมณฑลหูหนาน” เหม่าเจอตงได้ยกย่องชื่นชมพลังอันใหญ่หลวงของการเคลื่อนไหวชวานาในระดับสูง ในระยะสงครามปฏิวัติภายในประเทศครั้งสองชาวพรรคคอมมิวนิสต์ได้นำเอาทัศนคติมวลชนเปลี่ยนแปลงวิธีการนำเป็นวิธีการทำงาน ก่อตัวเป็นแนวทางมวลชนของพรรคเป็นอันดับ แนวทางมวลชนเป็นแนวทางการทำงาน มูลฐานของพรรค เป็นเส้นชีวิตของพรรค ห่างเหินจากแนวทางมวลชนก็ไม่อาจจะเป็นแนวทางความคิด, แนวทางการเมืองและแนวทางการจัดตั้งที่ถูกต้องได้

อุดมการณ์มีทิศทางได้เคลื่อนไหวอยู่ในท้องถิ่น และในประเทศไทย ลักษณะของชุมชนริมน้ำ เขตพื้นที่คลองเกลือ ได้ชักชวนให้ร่วมกระบวนการทางสังคม อาศัยการเรียกร้องสิทธิ โดยมีการดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ป่าหลังชุมชน โดยชาวบ้านได้ร่วมกระบวนการกับกลุ่มแนวทางคอมมิวนิสต์ประมาณในช่วง พ.ศ. 2520 โดยส่วนมากจะเข้าอุดมการณ์โดยเดินทางเข้าไปอยู่ในป่าด้วยเช่นกัน โดยมีการประสานกับกลุ่มที่เหลือให้เป็นหน่วยส่งเสบียงให้กับบุคคลที่อยู่บนเขา ในการส่งเสบียงจะสร้างศาลานัดพบเป็นจุดรับส่งเสบียง ซึ่งในการอยู่ของพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับชาวบ้านในพื้นที่ อาทิ การรักษาพยาบาลให้ฟรีทำกิจกรรมกับชาวบ้านโดยการช่วยเหลือการลงแขกเกี่ยวข้าว มีการแลกเปลี่ยนอาหารซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีการช่วยเหลือในเรื่องของแรงงานของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งช่วงอยู่นั้นมีการอยู่ร่วมกันเหมือนพี่น้อง แต่ว่าบุคคลที่เชื่อในอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์นั้นจะประกอบอาชีพอยู่บนเขาเช่นกัน ซึ่งการอาศัยอยู่บนเขาจะมีการทำนา เพื่อเป็นการเลี้ยงชีพตัวเอง และยังยึดถือปฏิบัติตัวของบุคคลที่เป็นพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งการดำรงอยู่ของกลุ่มนั้นเป็นการใช้กฎระเบียบร่วมกันทั้งหมด แม้กระทั่งชาวบ้านคลองเกลือที่เข้าไปเป็นคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต้องเรียนรู้และยึดมั่นในพรรคอย่างซื่อตรง มีข้อยกเว้นแต่ที่ชาวบ้านที่เป็นบุคคลส่งเสบียงไม่ต้องใช้กฎระเบียบของพรรค แต่ข้อมูลสำคัญของการอยู่ในพรรคเชิงบุคคลบังคับใช้ชื่อ - สกุลปลอม ทุกคน ซึ่งทางพรรคคอมมิวนิสต์มีการปิดไว้เป็นความลับ จะเปิดเผยเฉพาะชื่อป่าหรือชื่อรหัสเท่านั้น เช่น สหายมิตร สมานันท์ เป็นต้น และจะไม่มีการบอกสถานที่ตั้งของพรรค นอกเสียจาก คนที่อยู่ในพรรคจะทราบได้โดยอาศัยการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีอยู่ 4 วิธี คือ การไปพบกันซึ่งหน้าและไปพูดคุยกัน การเขียนจดหมายส่วนตัวให้คนถือไปส่งซึ่งคอมมิวนิสต์เรียก “เดินเมล์” การใช้รหัสตามเสียงเพลงที่กำหนดไว้ การเขียนข้อความไปวางไว้ ณ จุดนัดหมาย ซึ่งคอมมิวนิสต์เรียกว่า “จุดเดินเมล์”³

การศึกษาของ ประสิทธิ์ ไชยทองพันธ์ (มปป: 115 - 141) ได้กล่าวว่า การประชุมของคณะกรรมการต่างๆ ภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่

3 จุดเดินเมล์ หมายถึง การเดินทางส่งจดหมายของกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์ในเขตพื้นที่ที่มีระยะทางที่ใกล้

แล้วจะมีการประชุมตามเขา ตามชนบทที่มีองค์กรแนวร่วมและบางครั้งมีการจัดประชุมในเมือง แต่มีน้อยครั้งที่พรรคคอมมิวนิสต์จะทำเช่นนี้ การประชุมแต่ละครั้งจะมีการเปลี่ยนสถานที่ไปเรื่อยๆ ไม่อยู่ที่เดิม การประชุมที่สำคัญ ต้องไปประชุมนอกประเทศ เช่น ประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศเวียดนามเหนือ เป็นต้น และการหารายได้เข้าพรรคหรือบำรุงพรรค

ประคอง สมัยกุล (2557: สัมภาษณ์) การปฏิบัติทางการทหารของพรรคคอมมิวนิสต์ ยุทธศาสตร์การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ทางการทหาร คือ รุกทางด้านทหารล้อมปราบรบทำลายล้างรวดเร็ว การที่รัฐบาลกำหนดยุทธศาสตร์ทางการทหารไว้เช่นนี้ เพราะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเริ่มดำเนินการทหารหรือกองกำลังติดอาวุธตั้งแต่มีคนเพียง 2 - 3 คน โดยไม่มีอาวุธเลย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต่อสู้ทางด้านทหารเพื่อที่จะให้ได้อำนาจรัฐ โดยมุ่งหวังที่จะได้กำลังอาวุธ กำลังคนจากฝ่ายรัฐบาลด้วยสงครามยืดเยื้อ การทำสงครามยืดเยื้อเท่านั้นที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะดำรงอยู่ได้และขยายตัวต่อไป

การศึกษาพบว่า การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นั้นจะเน้นหนักด้วยการปราบปราม โดยใช้กำลังทหารเพียงอย่างเดียวย่อมเกิดผลกระทบติดตามมา การที่พรรคคอมมิวนิสต์อยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านคลองเกลือก็ได้ถูกปราบปรามทางด้านทหารโดยรัฐบาล จึงเป็นการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ชุมชนบ้านคลองเกลือ เมื่อปลาย พ.ศ. 2522 และต้น พ.ศ. 2523 ประชาชนที่เข้าร่วมอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในพื้นที่ได้เข้ามาขอตัวกับทางราชการ และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่คลองเกลือถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2526 - 2530 บ้านคลองเกลือเข้าร่วมโครงการพระราชดำริฯ

พ.ศ. 2525 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ บรมนาถบพิตร โดยเสด็จเยี่ยมราษฎร ณ ห้วยชัน จึงมีพระประสงค์ให้พื้นที่แห่งในบริเวณเดียวกัน เป็นพื้นที่ทำกินเพื่อเป็นแนวเขตไม้ให้ ประชาชนบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า โดยมีพระราชดำรัสให้จัดสรรขึ้นเป็นพื้นที่โครงการพระราชดำริฯ โดยกำหนด เริ่มวางผังหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2528 มีหน่วยงานร่วมกันวางแผนผัง ดำเนินการโดยทางราชการ 3 หน่วยงานด้วยกัน คือ

1. หน่วยงานทหารพัฒนา (ทหารเสือนวมินทราชินี)
2. กรมพัฒนาที่ดิน
3. กรมป่าไม้

การจัดสรรแบ่งปันในระบบที่ทำกิน โดยกำหนดคือ 7 - 7 - 1 คือ ที่ทำกินเป็น ที่นา 7 ไร่ ที่ทำสวน 7 ไร่ ที่อยู่อาศัย 1ไร่ รวมเป็น 15 ไร่ต่อครัวเรือน ประกาศให้ ประชาชนเข้าอยู่ พ.ศ. 2529 จำนวน 150 ครอบครั้ว โดยให้สิทธิเจ้าของที่ดินเป็นอันดับ แรก ประชาชนเข้าอยู่เต็มสมบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2530 ได้ทำพิธีเปิดป้ายหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ปลาย พ.ศ. 2530 และเกิดโครงการขึ้นโดยอยู่กับชุมชน คือ โครงการตามรอย พระราชดำริ อ่างเก็บน้ำคลองเกลือ จึงชื่อชุมชนเรียก “บ้านภักดีแผ่นดิน”

สุพรรณิ คนชื่อ (สัมภาษณ์) หลักจากได้จัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการแล้ว ชาวบ้านในชุมชนได้เลือกตั้งผู้นำหมู่บ้านขึ้นมา โดยมีผู้นำหมู่บ้านคนแรก คือ นายทองอินทร์ โพธิรัตน์ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งรักษาการแทนผู้ใหญ่บ้าน ในช่วง พ.ศ. 2507 - 2530 และในช่วงเวลาในการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นจึงร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในโครงการพระราชดำริ เช่น มีกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน และมีกองทุนที่เข้มแข็งที่ได้จัดตั้งขึ้นในช่วงเวลานั้น ดังนี้ กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสานกลุ่ม ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กองทุนผู้ใช้จ่าย กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน

ในช่วง พ.ศ. 2530 เมื่อจัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการแล้ว โครงการตาม แนวพระราชดำริทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยที่ได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานของทหารที่มีหน้าที่รับผิดชอบในหมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านโครงการพระราชดำริ ทั้งหมด และมีการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ชัดเจนขึ้น เพื่อที่จะให้ชุมชนมีรายได้ เพิ่มจากการทำไร่ ทำนา ทำสวน พัฒนาทักษะความรู้ทางด้านอาชีพ ยึดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างความรักความสามัคคีในชุมชนโดยมีวัดเป็น ศูนย์กลาง ร่วมกันขจัดปัญหาเสพติดให้หมดสิ้นจากหมู่บ้าน

สรุปผลการศึกษา

ในช่วงปี พ.ศ. 2507 - 2530 ชุมชนบ้านคลองเกลือ (ภักดีแผ่นดิน) เป็นพื้นที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.

2516 ซึ่งเคยเป็นเขตพื้นที่สีแดง ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้จัดตั้งเป็นฐานในการสู้รบกับทางรัฐบาลเป็นระยะเวลา 2 ปี ซึ่งได้ตรงกับกรอบแนวคิดในการศึกษาในกระบวนการ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นอิสระของชนชั้นกรรมาชีพแห่งประเทศไทย ประกาศอุดมการณ์ของตนที่จะต่อสู้เพื่อเอกราชประเทศเพื่อประชาธิปไตยของประชาชนและสังคมนิยมอย่างเด็ดเดี่ยว และมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ทำให้เป็นหมู่บ้านโครงการพระราชดำริขึ้น โดยจากสาเหตุความรุนแรงในพื้นที่และความมั่นคงของประเทศชาติ มีการจัดสรรตั้งหมู่บ้านขึ้น ซึ่งเป็นหมู่บ้านในโครงการพระราชดำริ หลังจากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นการจัดสรรขึ้นเป็นหมู่บ้านโครงการพระราชดำริ ซึ่งชุมชนแห่งนี้ยังมีการกระจายตัวของกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ประกาศการจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2530 แต่โครงการพระราชดำริ เข้าสู่ชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. 2521 เป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะมีกลุ่มชาวบ้านบางส่วนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งหมู่บ้านใน พ.ศ. 2521 พอเหตุการณ์ในพื้นที่สงบลงใน พ.ศ. 2525 ก็สามารถที่จะจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นได้ในปี พ.ศ. 2528 และเปิดบ้ายอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2530 ซึ่งหมู่บ้านแห่งนี้ก็ได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่จากที่เป็นบ้านคลองเกลือก็กลายเป็นหมู่บ้านภักดีแผ่นดิน และในการจัดตั้งหมู่บ้านก็ได้มีการจัดสรรที่ดินทำกินและพื้นที่หมู่บ้าน โดยการจัดสรรนั้นได้แบ่งเป็นพื้นที่ทำกิน 14 ไร่ และที่อยู่อาศัย 1 ไร่ คือ ที่นา 7 ไร่ ที่สวน 7 ไร่ รวมทั้ง 15 ไร่ ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนบ้านภักดีแผ่นดินจะมีพื้นที่ทำกิน 14 ไร่ที่อยู่อาศัย 1 ไร่ ทุกครัวเรือนในช่วงปี พ.ศ. 2530 ในการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้น และการเป็นหมู่บ้านโครงการพระราชดำริ ก็ได้มีกิจกรรมส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนที่มาจากแนวคิดโครงการพระราชดำริ คือกลุ่มทอผ้ากลุ่มจักรสานกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้ชาวบ้านมีรายเพิ่มหลังจากการทำไร่ ทำนา ทำสวน และเป็นการร่วมกลุ่มที่สามารถทำให้ชุมชนมีรายการเป็นของตนเองและทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นและเพิ่มทักษะในการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชนเองและการพึ่งพาตนเอง การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในครอบครัว ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมากับเหตุการณ์ในพื้นที่ จึงทำให้ชุมชนบ้านภักดีแผ่นดินเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ในช่วง พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาชุมชนหมู่บ้านคลองเกลือ ตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นการศึกษากลไกและสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมจึงต้องใช้ความสำคัญกับมิติของความเคลื่อนไหวโดยไม่ยึดติดกับความหมายใดความหมายหนึ่งอย่างตายตัว แต่จะต้องพยายามแสวงหาความหมายของกลไกและสถาบันที่เปลี่ยนแปลงไปผ่านรูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อนที่พัฒนาขึ้นมาในแต่ละช่วงเวลา เพื่อจะได้มองเห็นความพยายามของกลุ่มชนต่างๆ ในกระบวนการดิ้นรนต่อสู้อย่างต่อเนื่องที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและการผสมผสานความสัมพันธ์ขึ้นมาใหม่ให้เป็นทางเลือกใหม่ของการดำรงชีวิตซึ่งเป็นการศึกษาความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มชนต่างๆ ที่รวมอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านนั่นเองซึ่งแสดงออกผ่าน คติความเชื่อ รูปแบบทางวัฒนธรรมต่างๆ และการสร้างความหมายใหม่ให้กับความสัมพันธ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป ซึ่งสอดคล้องกับ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544: 31 - 48) ได้กล่าวว่า การศึกษาหมู่บ้านไทยในเชิงประวัติศาสตร์ เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับกระแสของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แม้วงวิชาการไทยจะเพิ่งยอมรับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลัง พ.ศ. 2516 มานี้เองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยพลังประชาชนธรรมดา ซึ่งทำให้เกิดแรงผลักดันที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสังคมในวงกว้างออกไปกว่าสังคมของผู้เฒ่าในชนบท แต่กระบวนการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นได้ก่อตัวขึ้นมานานก่อนหน้านั้นแล้ว โดยเฉพาะนอกรวงวิชาการ ที่มีปราชญ์ท้องถิ่นเพียรพยายามเรียนรู้เกี่ยวกับรากเหง้าของตนเอง สำหรับแวดวงวิชาการนั้นส่วนหนึ่งพัฒนาขึ้นมาจากความพยายามในการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณ ซึ่งจำเป็นทำความเข้าใจเอกสารท้องถิ่น

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีความผูกพันกับเวลาและเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในความทรงจำของกลุ่มเขา ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นกับมนุษย์จะมีมากมาย แต่การจำแนกระยะเวลาที่ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทำให้ชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนา เรียนรู้การปกครองบ้านเมืองด้วยข้อมูลที่ตนเองได้สัมผัสรับรู้ถึงการกระทำที่เผชิญอยู่ จนถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยโครงการพระราชดำริฯ

บรรณานุกรม

- ธิกานต์ ศรีนารา. (2552). หลัง 6 ตุลาคม ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่าง ขบวนการนักศึกษากับคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก.
- ธีระ นุชเปี่ยมและคณะ. (2552). ประวัติศาสตร์ในมิติวัฒนธรรมศึกษายกเครื่องเรื่อง วัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- บุญศักดิ์ แสงระวี; แวว ศศิธร. (2551). วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ์ก้าวไปพร้อมกับการเวลา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ บริษัท ตาตาตาทับลิเคชั่น จำกัด.
- ประคอง สมัยกุล. (2557, 18 กันยายน). อายุ 50 ปี สัมภาษณ์โดย มนศักดิ์ มหิงษ์ ที่บ้านพักหมู่บ้านรักดีแผ่นดิน ต.หนองหมากฝ้าย อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว
- ประสิทธิ์ ไชยทองพันธ์. การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ไทย. ไม่ระบุปีที่พิมพ์: ไม่ระบุสำนักพิมพ์.
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2531). สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามประชาธิปไตย
- เหมือน ทององค์ (2557, 18 กันยายน). อายุ 56 ปี สัมภาษณ์โดย มนศักดิ์ มหิงษ์ ที่บ้านพักหมู่บ้านรักดีแผ่นดิน ต.หนองหมากฝ้าย อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว
- อรรถจักร สัตยนุรักษ์. (2548). ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชนทิศทางใหม่ของการศึกษา ประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). มิติชุมชนวิจิตรต้องถื่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจและการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).